

HƏYAT VƏ YARADICILIĞI

*Əslimi, nəslimi tanıyıram mən,
Qarışıq deyiləm, özümdən hürkəm.
Sən kimsən, sən nəsən, özün bilərsən,
Mən ilk qaynağımdan türk oğlu türkəm!*

*Bəxtiyar Vahabzadə,
Xalq şairi*

Vahabzadə Bəxtiyar Mahmud oğlu (16 avqust, 1925 – 13 fevral, 2009) - şair, dramaturq, ədəbiyyatşünas, 1945-ci ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, Azərbaycanın xalq şairi (1984), filologiya elmləri doktoru (1964), professor, Azərbaycan MEA-nın həqiqi üzvü (2000), Azərbaycanın Əməkdar incəsənət xadimi (1974), Azərbaycan Dövlət mükafatı laureatı (1976), SSRİ Dövlət Mükafatı laureatı (1984), M.F.Axundov adına ədəbi mükafatın laureatı (1988), Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin deputatı (1990), millət vəkili (1995, 2000).

Bəxtiyar Vahabzadə 1925-ci ildə Şəki şəhərində fəhlə ailəsində anadan olmuşdur. Kiçik yaşlarında ikən ailəliklə Bakıya köçmüşlər (1934). Burada orta məktəbi qurtarandan sonra ADU-nun filologiya fakültəsində təhsil almışdır (1942-1947). Universitetin aspiranturasında saxlanmış, “Səməd Vurğunun lirikası” mövzusunda namizədlik dissertasiyası müdafiə etmişdir (1951). Bədii yaradıcılığa 1943-cü ildə “Ana və şəkil” adlı ilk şerini çap etdirdikdən sonra başlamışdır. O vaxtdan dövrü mətbuatda şeirləri, elmi məqalələri, rəyləri müntəzəm çap olunur. “Mənim dostlarım” adlı ilk kitabında toplanmış lirik şeirlərdə faşizmə qarşı mübarizədə qalib çıxmış xalqın duyğu və düşüncələri əksini tapmışdır. Onun lirik şeir və poemalarında, mənzum pyeslərində müasir dövrün problemləri lirik-fəlsəfi planda, yeni əlvan boyalarla təsvir edilir. “İkinci səs”, “Viedan”, “Yağışdan sonra”, “Yollara iz düşür”, “Fəryad” və “Hara gedir bu dünya”, “Özümüzü kəsən qılınc”, “Cəzasız günah”, “Dar ağacı”, “Rəqabət” (1960-2003) pyesləri Azərbaycan Dövlət Akademik Milli Dram Teatrında tamaşaya qoyulmuşdur. Tənqidçi-ədəbiyyatşünas kimi də fəaliyyət göstərmişdir. “Səməd Vurğunun həyat və yaradıcılığı” mövzusunda doktorluq dissertasiyası müdafiə etmişdir (1964). Azərbaycan Dövlət Universitetində Müasir Azərbaycan ədəbiyyatı kafedrasının professoru vəzifəsində çalışmışdır (1950-1990). 1990-cı ildə təqaüdə çıxmışdır. Azərbaycan MEA-nın müxbir üzvü (1980), sonra həqiqi üzvü (2000) seçilmişdir. 1981-ci ildə SSRİ Yazıçıların VII qurultayında SSRİ Yazıçılar İttifaqı İdarə Heyətinin üzvü seçilmişdir. O, həmçinin Azərbaycan Yazıçılar İttifaqının İdarə Heyətinin və Ağsaqqallar Şurasının üzvü idi (1991). Ədəbi-bədii prosesin yorulmaq bilməyən təbliğatçısı və təşkilatçısı kimi tanınırdı. Azərbaycan KP Bakı şəhər Komitəsinə üzv və bir neçə çağırış Bakı xalq deputatları Sovetinə və X çağırış Azərbaycan Ali Sovetinə, 1995 və 2000-ci illərdə Azərbaycan Milli Məclisinə deputat seçilmişdir. 1976-cı ildə “Leninlə söhbət” və “Muğam” poemalarına görə Azərbaycan Dövlət mükafatına layiq görülmüşdür. “Qırmızı Əmək Bayrağı” və “İstiqlal” (1995) ordenləri ilə təltif olunmuşdur.

Bəxtiyar Vahabzadə 60-cı illərdən başlayan milli azadlıq hərəkatının öncüllərindən biri idi. O, 1958-ci ildə yazdığı “Gülüstan” poeması ilə iki yerə parçalanmış Azərbaycanın tarixi faciəsini dilə gətirmiş, rus və fars imperiyasının pəncəsi altında inləyən Azərbaycan xalqının azadlıq və istiqlal uğrunda ədalətli mübarizəsinə qoşulmuşdur.

Bu poemaya görə 1962-ci ildə şair “millətçi” damğası ilə Azərbaycan Dövlət Universitetindən çıxarılmış, yalnız 2 ildən sonra işə bərpa edilmişdir. (Zəruri qeyd: Professor Şirməmməd Hüseynov Bəxtiyar Vahabzadənin işdən çıxarılmadığını bildirir: “Bəxtiyarı işdən çıxara bilməzdilər, çünki bu, ciddi ajiotaja səbəb ola bilərdi. Məcburən onu doktorluq müdafiəsi üçün elmi məzuniyyətə göndərdilər). Sovet rejimində milli varlığı tapdanan, hər cür məhrumiyyətlərə məruz qalan millətin dərdlərini rəmzlər və müxtəlif ədəbi üsullarla ifadə etmiş, iri həcmli poemaları və pyeslərində hadisələri ya tarixə, ya da başqa ölkələrə keçirərək öz millətinin dərdlərini dilə gətirmişdir. Birbaşa Sovet diktaturasını ifşa edən əsərlərini isə şair, sovet ittifaqı dağıldandan sonra “Sandıqdan səslər” başlığı altında nəşr etdirmişdir.

B.Vahabzadə 70-dən artıq şeir kitabının, 2 monoqrafiyanın, 11 elmi publisist kitabın və yüzlərlə məqalənin, eləcə də tarixi və müasir mövzuda 20-dən artıq iri həcmli poemanın müəllifidir. Şairin əsərləri – şeir kitabları, dramları və publisistik yazıları dünyanın bir çox dillərinə, o cümlədən ingilis, fransız, alman, fars, türk, polyak, ispan, macar, keçmiş Sovetlər Birliyi xalqlarının dillərinə tərcümə edilmişdir.

2009-cu il fevral ayının 13-də, 84 yaşında uzun sürən xəstəlikdən sonra Bakıda vəfat etmişdir.

Əsərləri

1. Mənim dostlarım. Bakı: Azərnəşr, 1949, 65 səh.
2. Bahar. Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1950, 49 səh.
3. Ədəbi heykəl. Bakı: Azərnəşr, 1951, 60 səh.
4. Dostluq nəğməsi. Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1953, 63 səh.
5. Çinar. Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1956, 62 səh.
6. Sadə adamlar (poema). Bakı: Azərnəşr, 1956, 124 səh.
7. Xalq şairi Səməd Vurğun. Bakı: ADU-nun nəşriyyatı, 1956, 129 səh.
8. Ceyran. Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1957, 163 səh.
9. Aylı gecə. Bakı: Azərnəşr, 1958, 127 səh.
10. Şəbi hicran. Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1959, 89 səh.
11. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Azərnəşr, 1961, 273 səh.
12. Etiraf; Şəbi hicran. Bakı: Uşaqgəncnəşr, 1962, 187 səh.
13. İnsan və zaman. Bakı: Azərnəşr, 1964, 228 səh.
14. Bir ürəkdə dörd fəsil. Bakı: Azərnəşr, 1966, 236 səh.
15. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Gənclik, 1967, 411 səh.
16. Səməd Vurğun. Bakı: Azərnəşr, 1968, 346 səh.
17. Köklər-budaqlar. Bakı: Gənclik, 1968, 134 səh.
18. Dəniz-sahil. Bakı: Gənclik, 1969, 142 səh.
19. Dörd yüz on altı. Bakı: Gənclik, 1970, 133 səh.
20. Bir baharın qaranquşu. Bakı: Gənclik, 1971, 168 səh.
21. Dan yeri. Bakı: Gənclik, 1973, 260 səh.
22. Seçilmiş əsərləri (2 cildə). I c. Bakı: Azərnəşr, 1974, 283 səh.
23. Seçilmiş əsərləri (2 cildə). II c. Bakı: Azərnəşr, 1975, 250 səh.
24. Sənətkar və zaman. Bakı: Gənclik, 1976, 298 səh.
25. Açıq söhbət. Bakı: Gənclik, 1977, 173 səh.
26. Sadəlikdə böyüklük. Bakı: Yazıçı, 1978, 335 səh.
27. Açılan səhərlərə salam. Bakı: Yazıçı, 1979, 230 səh.
28. Pyeslər. Bakı: Gənclik, 1980, 355 səh.
29. Payız düşüncələri. Bakı: Yazıçı, 1981, 365 səh.
30. Muğam. Bakı: Yazıçı, 1982, 132 səh. (ərəb əlifbası ilə)

- 31.Vətən ocağının istisi. Bakı: Gənclik, 1982, 181 səh.
- 32.Seçilmiş əsərləri (2 cildə). I c. Bakı: Yazıçı, 1983, 425 səh.
- 33.Seçilmiş əsərləri (2 cildə). II c. Bakı: Yazıçı, 1984, 448 səh.
- 34.Səməd Vurğun. Bakı: Gənclik, 1984, 377 səh.
- 35.Özümüzlə söhbət. Bakı: Azərnəşr, 1985, 264 səh.
- 36.Dərin qatlara işıq (məqalələr). Bakı: Yazıçı, 1986, 318 səh.
- 37.Axı dünya fırlanır. Bakı: Yazıçı, 1987, 204 səh.
- 38.Gəlin açıq danışaq. Bakı: Azərnəşr, 1988, 210 səh.
- 39.Lirika. Bakı: Azərnəşr, 1990, 214 səh.
- 40.Ümidə heykəl qoyun. Bakı: Yazıçı, 1993, 124 səh.
- 41.Vətəndaş. Bakı: Gənclik, 1994,
- 42.Fəryad. Bakı: Azərbaycan, 1995,
- 43.Körpü çaydan uzaq düşüb. Bakı: Azərbaycan, 1996,
- 44.Bir ömür yuxu. Bakı: Azərbaycan, 1998,
- 45.İstiqlal. Bakı: Gənclik, 1999,
- 46.Ağıl başqa, ürək başqa. Bakı: Azərbaycan, 2000,
- 47.Ağ atlı oğlan. Bakı: Təhsil, 2002,
- 48.Əsərləri (I c.). Bakı: Azərbaycan, 2001, 544 səh.
- 49.Əsərləri (II c.). Bakı: Azərbaycan, 2002, 576 səh.
- 50.Əsərləri (III c.). Bakı: Azərbaycan, 2002, 512 səh.
- 51.Əsərləri (IV c.). Bakı: Çarşıoğlu, 2002, 608 səh.
- 52.Əsərləri (V c.). Bakı: Çarşıoğlu, 2002, 504 səh.¹

¹ <https://edebiyat-az.com/?p=5489>